

Stanovisko Spolku pro ochranu osobních údajů k omezování dostupnosti rodných čísel

Spolek pro ochranu osobních údajů je největší českou profesní organizací sdružující pověřence pro ochranu osobních údajů a další profesionály v oblasti zpracování dat. Řada našich členů se v praxi denně zabývá využitím rodných čísel, a to jak ve veřejné správě a samosprávě, tak v soukromém sektoru. I z tohoto důvodu považujeme za vhodné přispět do současné diskuze k omezování používání rodných čísel a navrhnout systematické a vyvážené řešení.

Charakter a rizika rodných čísel

Rodná čísla představují jediný jedinečný a v čase obvykle neměnný identifikátor fyzické osoby, který je v praxi používán napříč různými sektory. Rodná čísla nejsou citlivými údaji, resp. zvláštní kategorií údajů, ve smyslu obecného nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR). Na druhou stranu, s ohledem na strukturu a široké používání rodných čísel, se jedná o identifikátory, které pro dotčené osoby představují zvýšená rizika.

Prvním z těchto rizik je, že informace o pohlaví a datum narození nositele rodného čísla lze zneužít při útoku typu phishingu či vishingu, resp. obecně pokusům o zneužití či tzv. krádež identity. Druhé riziko plyne ze skutečnosti, že rodné číslo často slouží jako klíč k různým databázím, lze podle něj snadno vyhledávat konkrétní lidi a propojovat informace v rozdílných databázích.

Obě tato rizika je jistě na místě koncepčně a systematicky řešit. Takovým řešením ale podle názoru Spolku může být využití již stávajících nástrojů a existující právní úpravy, případně její částečná úprava a doplnění.

Koncepční řešení rizik spojených s rodným číslem

Stát, veřejný sektor, od použití rodných čísel pro identifikaci obyvatel upouští a nahrazuje ji zejména identifikátory v systému základních registrů. Pokračování v tomto trendu bude nadále snižovat riziko zneužití rodného čísla k získání přístupu k informacím zpracovávaným o člověku státní mocí.

Pokud rodné číslo používá soukromoprávní subjekt, pak musí plnit podmínky dle § 13c zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech. Jednou z těchto podmínek je existence právního titulu ke zpracování rodných čísel, přičemž rozsah možných právních titulů pro zpracování rodného čísla je užší než dle obecný výčtu pro zpracování osobních údajů v GDPR.

Základním titulem je využití rodného čísla na základě zvláštního zákona. V některých sektorech, např. finanční služby, pojišťovnictví, zdravotnictví, školství atd., je identifikace rodným číslem nařízena přímo zákonem. Než plošné omezování využitelnosti, resp. dostupnosti rodného čísla pro všechny sektory bez rozdílu, se jako koncepčnější řešení jeví analýza těchto zvláštních předpisů, požadavků a potřeb jednotlivých sektorů a úprava zvláštních právních předpisů tam, kde rodné číslo objektivně využíváno být nemusí.

Druhým v praxi často využívaným právním titulem pro zpracování rodného čísla je situace, kdy je to nezbytné pro vymáhání soukromoprávních nároků nebo pro předcházení vzniku nesplácených pohledávek. V takovém případě musí organizace, která hodlá rodné číslo využívat, přijmout řadu dodatečných opatření, aby snížila související rizika pro nositele rodných čísel. Zákon uvádí i příklady, o jaká opatření se může jednat, typicky jde o šifrování či pseudonymizaci dat, logování přístupu k rodným číslům, jmenování pověřence pro ochranu osobních údajů, atd. Tato úprava odráží požadavky čl. 87 GDPR na nastavení vhodných záruk pro dotčené osoby při využívání obdobných jednoznačných identifikátorů.

Soulad se zákonnými požadavky na využívání rodného čísla dozoruje Úřad pro ochranu osobních údajů. Úřad může za porušení těchto pravidel udělit pokutu až 10 milionů Kč

Od identifikace osob rodným číslem ve veřejném sektoru se s postupující digitalizací upouští. Soukromý sektor musí při využívání rodných čísel postupovat podle poměrně přísných pravidel. Pokud by stát v tom trendu pokračoval, resp. postoupil například i k analýze sektorové regulace a nutnosti používat rodné číslo tam, kde to nyní zvláštní zákony správcům údajů ukládají, a zároveň se zaměřil i na posílení dozoru plnění specifických pravidel pro využití rodného čísla, jednalo by se podle našeho názoru o vhodnější, efektivnější a přiměřenější řešení, než navrhované plošné omezení dostupnosti a využitelnosti rodných čísel.

Nedostatky nového řešení z pohledu ochrany dat

Aktuálně navrhované omezení dostupnosti rodného čísla a jeho nahrazení novým bezvýznamovým identifikátorem (BSI), který by byl online přidělován či potvrzován ze strany státu individuálně vůči každému správci údajů, považujeme problematické i z pohledu ochrany dat a soukromí.

Zvažované řešení bude velmi náročné na výkon, dostupnost, provozní odolnost a zabezpečení příslušné státní databáze a komunikačního rozhraní. Jejich výpadek, krátkodobá nedostupnost nebo provozní chyby by významně omezily fungování všech soukromoprávních subjektů a ohrozil či znemožnil jednoznačnou identifikaci jejich klientů či dalších osob. Důsledkem by tak paradoxně bylo možné narušení ochrany osobních údajů, záměna různých osob, zpřístupnění dat či poskytnutí služby někomu jinému, neoprávněné odepření služby kvůli nemožnosti identifikovat osobu atd.

Druhým významným rizikem je, že bezpečnostní incident spojený s danou databází či komunikačním rozhraním, by mohl vést k ohrožení důvěrnosti či integrity osobních údajů, jednoznačných identifikátorů, prakticky všech obyvatel České republiky.

Závěr

Podle názoru Spolku pro ochranu osobních údajů a zkušeností našich členů je dostupnost a spolehlivost jednoznačného identifikátoru fyzické osoby důležitou součástí nejen realizace obchodní záměrů či plnění právních povinností, ale i správného, zákonného a spravedlivého zpracování osobních údajů. Z tohoto důvodu doporučujeme tyto kroky:

- důsledně vymáhat existující pravidla pro využití rodných čísel
- pokračovat v digitalizaci státní správy a souvisejícího napojování na systém základních registrů, který rodné číslo jako primární identifikátor člověka nepoužívá

Spolek pro ochranu osobních údajů

- analyzovat sektorovou regulaci, která použití rodného čísla předpokládá, a dle možností snížit rozsah těchto oblastí

Spolek je připraven při další odborné diskusi poskytnout své zkušenosti a poznatky svých členů pro hledání vhodného řešení.

V Praze dne 8. června 2023